

Vastaus kirjalliseen kysymykseen toimenpiteistä kadonneiden lasten ja nuorten suojelemiseksi

Eduskunnan puhemiehelle

Eduskunnan työjärjestyksen 27 §:ssä mainitussa tarkoituksessa Te, Arvoisa puhemies, olette toimittanut asianomaisen ministerin vastattavaksi kansanedustaja Mia Laihon /kok näin kuuluvan kirjallisen kysymyksen KKV 972/2020 vp:

Mitä hallitus aikoo tehdä lastensuojelusta kadonneiden lasten tehokkaammaksi etsimiseksi ja löytämiseksi,

kuka kantaa vastuun, jos sijoituspaikasta kadonneelle lapselle tapahtuu jotain (esim. hyväksikäyttöä tai pahoinpitelyä) sinä aikana kun hän on kadoksissa,

onko lastensuojelulaitoksissa riittävää osaamista ja toimivaltuuksia niihin rajoittamistimenpiteisiin, jotta lapsen etu riittävästä suojelusta tulee huomioitua,

onko sosiaalihuoltolaissa tältä osin päivittämisen tarvetta,

kuinka hallitus aikoo varmistaa, että lapset ja nuoret saavat riittävää huolenpitoa ja suojelua jo siinä vaiheessa, kun he alkavat oireilla, olivat he sitten omien vanhempiensa luona tai sijoitettuna,

aikooko hallitus tarttua huutavaan lasten ja nuorten mielenterveyspalvelujen tarpeeseen ja toteuttaa terapiatakuun, joka varmistaisi sen, että jokainen hoidon tarpeessa oleva saisi myös hoitoa,

kuinka hallitus aikoo varmistaa, että lapsi saa lastensuojelulain mukaisesti tarvitsemansa palvelut niin fyysisen kuin henkisen huolenpidon osalta,

mitä hallitus aikoo tehdä, ettei Suomessa kadonneita lapsia kuljeksi ympärillä alttiina hyväksikäytölle ja kaltoinkohtelulle,

miten hallitus aikoo valvoa, miten kadonneita lapsia etsitään, ja ehkäistä heidän joutumistaan rikoksen uhreiksi tai tekijöiksi,

kuinka hallitus aikoo turvata, että lastensuojelulla on Suomessa tasapuoliset ja yhtäläiset käytännöt kohdata ja puuttua karkaavien lasten tilanteisiin ja

miten hallitus aikoo varmistaa lasten ja nuorten riittävät ja oikea-aikaiset mielenterveys- ja päihdepalvelut lapsen edun mukaisesti?

Vastauksena kysymykseen esitän seuraavaa:

Lastensuojelulakia uudistettiin viime vaalikauden lopulla, jolloin lakiin muun muassa lisättiin uusi säännös laitoksesta luvatta poistuneen tai palaamatta jääneen lapsen palauttamisesta laitokseen. Säännös tuli voimaan 1.1.2020.

Lapsen edun toteutuminen ja hyvinvoinnin turvaaminen lastensuojelulaitoksesta luvatta poistuneen lapsen etsimisessä ja palauttamisessa takaisin laitokseen edellyttää prosessin eri toimijoiden välisen vastuunjaon selkeyttä, eri toimijoiden yhteistyön ja käytänteiden yhdenmukaisuutta sekä sujuvuutta. Nykytilan haasteet tältä osin on tunnistettu. Sosiaali- ja terveysministeriön, poliisihallituksen ja hätäkeskuslaitoksen kesken on jo ryhdytty kartoittamaan kokonaiskuvaa ja käyty alustavia keskusteluja keinoista nykytilan parantamiseksi. Tässä yhteydessä kartoitetaan myös mahdolliset lainmuutostarpeet esimerkiksi toimivaltuuksiin ja poliisin virka-apupyyntöihin liittyen.

Sijaishuoltopaikasta poistumisen tai sinne palaamatta jäämisen taustalla olevat syyt vaihtelevat lapsi- ja tilannekohtaisesti. Laitoksesta poissaoleva lapsi on kuitenkin lähes poikkeuksetta vaarassa altistua erilaisille vaaratilanteille. Riski joutua hyväksikäytön ja väkivallan uhriksi on suuri ja osa lapsista syyllistyy rikoksiin itse. Lapsen edun mukaista on pyrkiä ensisijaisesti ennaltaehkäisemään lasten ja nuorten luvatta poistumista sijaishuoltopaikasta, mutta poistumisen tapahduttua luvattoman poissaolon kestoa on pyrittävä lyhentämään kuitenkin lapsen oikeuksia aina kunnioittaen.

Sosiaali- ja terveysministeriön tällä hallituskaudella asettaman lastensuojelun vaativan sijaishuollon uudistamistyöryhmän syyskuussa 2020 valmistuneet ehdotukset ovat paraikaa lausunnoilla. Ehdotukset tähtäävät lastensuojelun toimintaedellytysten parantamiseen ja sijaishuollon kehittämiseen. Tavoitteena on, että lastensuojelun sijaishuollon sisältö ja rakenteet vastaisivat paremmin vaativaa erityistä tukea tarvitsevien lasten tarpeisiin. Lastensuojelun sosiaalityöhön ehdotetaan säädettävän myös vähimmäishenkilöstömitoitus, jonka myötä vuonna 2022 lastensuojelussa voisi yhdellä sosiaalityöntekijällä olla asiakkaanaan enintään 35 lasta. Vaatimus mahdollistaisi osaltaan, että lapsen asioista vastaavalla sosiaalityöntekijällä olisi jatkossa riittävästi aikaa ja resursseja tukea, seurata ja valvoa lapsen tarpeiden mukaisen ja perusoikeuksia kunnioittavan lastensuojelun toteutumista.

Huostanottojen ja raskaiden sijaishuollon palveluiden tarpeen vähenemiseen tarvitaan paitsi riittävien ja oikea-aikaisten sosiaali- ja terveyspalvelujen saatavuuden parantamista, myös kaikkien lapsi-, nuoriso- ja perhepalvelujen kehittämistä sekä vahvempaa yhdessä tekemistä. Ongelmien syntymisen tai niiden pahenemisen ehkäisyn kannalta tärkeä rooli on ehkäisevällä lastensuojelulla. Neuvolat, varhaiskasvatus ja koulut ovat tässä tärkeässä roolissa. Lastensuojelun raskaiden sijaishuollon palveluiden ehkäisy on paitsi inhimillisesti myös pitkällä aikavälillä tarkastellen taloudellisesti järkevää.

Lasten ja nuorten hyvinvoinnin lisäämisessä ovat tärkeitä toimivat peruspalvelut ja yhteiskunnan lapsi- ja perhemyönteisyys. Hallitus edistää näitä tavoitteita jatkamalla lapsi- ja perhepalveluiden muutosohjelmaa ja valmistelemalla kansallisen lapsistrategian.

Tulevaisuuden sosiaali- ja terveyskeskus -ohjelman puitteissa kehitetään lasten, nuorten ja perheiden varhaista tukea sekä matalan kynnyksen mielenterveys- ja päihdepalveluja. Varhaisen tuen

kehittämistyössä painotetaan monialaista yhteistyötä sosiaali- ja terveystalveluiden sekä varhaiskasvatuksen, koulun ja muiden kunnan hyvinvointia ja terveyttä edistävien toimijoiden välillä sekä vahvistetaan perhekeskustoimintamallin käyttöönnottoa. Hankkeissa otetaan käyttöön lapsen kehitystä tukevia ja lasten käytöshäiriöiden ehkäisyä vahvistavia näyttöön perustuvia menetelmiä. Niissä tuotetaan lasten ja nuorten matalan kynnyksen mielenterveyttä ja päihiteettömyyttä vahvistavia palveluja koulujen ja oppilaitosten yhteydessä sekä osana monialaisia yhteisiä toimintoja. Varhaisempaa hoitoon pääsyä mahdollistetaan kehittämällä nuorten perustason psykososiaalisten hoitomenetelmien saatavuutta koko maassa. Kuntoutuksen uudistamisen toimeenpanon osana vahvistetaan lasten ja nuorten ohjautumista kuntoutuksen piiriin. Hoitotakuun osalta valmistelu perusterveydenhuollon hoitoon pääsyn tiukentamiseksi 7 vuorokauteen on käynnissä. Perusterveydenhuollon hoitoon pääsy koskee sekä fyysisiä että psyykkisiä terveysongelmia koskevaa hoitoa.

Hallitusohjelman mukaisesti henkilökohtaiseen koskemattomuuteen sekä henkeen ja terveyteen kohdistuvien rikosten, erityisesti lapsiin kohdistuvien rikosten sekä lähisuhdeväkivallan vähentämiseen kiinnitetään erityistä huomiota. Lasten ja nuorten hyvinvointi ja turvallisuus ovat yhteiskunnassa erittäin tärkeitä ja lapsen oikeuksia on kunnioitettava. Hallitusohjelman mukaisesti tuetaan rikoksilla oireilevien nuorten toimintamallien pilotointia ja kehitetään Ankkuri-toimintaa.

Erityisen haavoittuvassa asemassa olevien uhrien auttamiseksi parannetaan hallitusohjelman mukaisesti matalan kynnyksen ilmoitusmahdollisuuksia ja vahvistetaan viranomaiskäytäntöjä. Tätä toteutetaan muun muassa kansallisen ja monialaisen Väkivallaton lapsuus -toimenpideohjelman ja sitä koskevan parhaillaan valmistelussa olevan toteuttamissuunnitelman avulla vuosina 2020–2025. Barnahus-hanke tekee monialaisesti työtä seksuaalista hyväksikäyttöä ja eri tavoin väkivaltaa kokeneiden lasten auttamiseksi. Hankkeessa sosiaali- ja terveystoimen ammattilaiset toimivat sekä alueellisesti että kansallisesti koordinoitusti yhdessä poliisin ja syyttäjän kanssa.

Lastensuojelulaissa tarkoin säädettyjen rajoitusten ja rajoitustoimenpiteiden käyttö lastensuojelun tavoitteiden mukaisesti edellyttää sijaishuollon sisällön ja työmenetelmien pitkäjänteistä kehittämistä sekä henkilökunnan osaamisen vahvistamista. Tätä tukee sosiaali- ja terveystministeriön yhdessä Suomen Kuntaliiton kanssa julkaisema päivitetty lastensuojelun laatusuositus, johon sisältyvät lapsenoikeusperustaiset sijaishuollon laatukriteerit.

Helsingissä 15.1.2021

Perhe- ja perustalveluministeri Krista Kiuru